

IN MEMORIAM
RAOUL C. VAN CAENEGEM
(GENT, 14 JULI 1927 – 15 JUNI 2018)

Op vrijdag 15 juni 2018 overleed, onverwacht, de Gentse historicus Raoul C. Van Caenegem. Hij was tussen 1955 en 1986 secretaris-penningmeester, tussen 1986 en 1990 ondervoorzitter en vanaf 1990 tot 2007 voorzitter van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent. Raoul van Caenegem was daarmee pas de vijfde voorzitter van dit sinds 1893 actieve lokale historisch genootschap, dat traditioneel en reeds van bij haar oprichting een nauwe band onderhield met de opleiding geschiedenis van de voormalige Rijksuniversiteit Gent, nu Universiteit Gent. Raoul Van Caenegem was een bijna archetypisch vertegenwoordiger van de Gentse historische school: leerling van François-Louis Ganshof (1895-1980) ving hij de studie van de geschiedenis en van het recht aan in 1946. In 1951 werd hij doctor in de rechten, in 1953 doctor in de letteren en wijsbegeerte (groep geschiedenis). Hij studeerde daarna kort in Parijs, 1951-52 (Ecole Pratique des Hautes Etudes en Ecole des Chartes) en in London in 1952-1954 (London School of Economics, Institute of Historical Research). In 1958 behaalde hij de nu niet langer bestaande graad van geaggregeerde voor het hoger onderwijs in Gent, waar hij achtereenvolgens als aspirant en bevoegdverklaard navorser van wat toen nog het NFWO heette en als faculteitsgeaggregeerde en docent actief aan de faculteit letteren en wijsbegeerte verbonden was. In 1962 werd hij er docent en in 1964 gewoon hoogleraar. Hij ging in 1992 met emeritaat. Hij was decaan van zijn faculteit, de letteren en wijsbegeerte, van 1972 tot 1974 en zetelde daarna tot 1977 in de Raad van Bestuur van de universiteit. Van bij de aanvang van zijn hoogleraarschap doceerde hij niet alleen, in opvolging van Ganshof, de cursussen geschiedenis en instellingen van de middeleeuwen, hij had ook een belangrijke lesopdracht in de rechtsfaculteit waar hij generaties studenten introduceerde in de rechtsgeschiedenis. In de letterenfaculteit was hij ook verantwoordelijk voor de cursus geschiedenis van de Angelsaksische landen. Zijn buitengewone vertrouwdheid met de Engelse geschiedenis sinds zijn verblijf in London maar ook zijn persoonlijke levensloop verklaren deze intellectuele en persoonlijke band. Hij huwde namelijk in 1954 de Engelse historica Patricia Carson (1929-2014) die hem naar Gent volgde en daarbij een opmerkelijk persoonlijk parcours als historica van haar nieuwe thuisland ontwikkelde.

Het bijzonder omvangrijke wetenschappelijke oeuvre van Van Caenegem weer-

spiegelt deze verschillende belangstellingsferen: de rechtsgeschiedenis, de geschiedenis van (de werking van) instellingen, de Engelse geschiedenis. Het is hier niet de plaats om uitgebreid op de belangrijkste titels in te gaan, daarvoor verwijs ik naar de (selectieve in het jaar 1994 afgesloten) bibliografie in het verzamelalbum dat naar aanleiding van zijn emeritaat door zijn leerlingen werd samengesteld. De kwaliteit van het oeuvre resulteerde in een bijzonder groot aantal wetenschappelijke onderscheidingen, die Van Caenegem bijna op het niveau van een Henri Pirenne brengen. Binnenlands zijn dit de hoogst mogelijke onderscheidingen in zijn vakgebied: de Francqui prijs (1974) en de Solvay prijs (1990) van het NFWO, en de opname en voorzitterschap (in 1988) van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen en Kunsten van België, van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis (lid sinds 1976, voorzitter in 1999-2001). In 1995 werd hij, net als zijn echtgenote, in het erfelijk adeldom verheven, met de persoonlijke titel van baron, hij koos als wapenspreuk 'suum cuique tribuere'. De buitenlandse onderscheidingen bleven uiteraard niet uit: eredoctoraten in Tübingen (1977), Leuven (1984) en Parijs (1988) en een hele lijst aanstellingen en fellowships in Engelse (Cambridge en Oxford in de eerste plaats) en Amerikaanse (Harvard) academische instellingen, lidmaatschap van de Academia Europaea.

Te midden al deze nationale en internationale erkenningen en eerbetuigingen is Van Caenegem opmerkelijk geëngageerd gebleven voor de regionale Vlaamse en lokale Gentse geschiedenis – al moet daar onmiddellijk aan toegevoegd dat hij ook over Brugge veel heeft gepubliceerd en een zeer geïnteresseerd lid van onze Brugse zustervereniging het Genootschap voor Geschiedenis, nog altijd beter bekend als de Emulatie, is gebleken. Zijn engagement voor de Maatschappij bleef ook na zijn aftreden als effectief voorzitter groot. Raoul en Pat waren, zolang hun gezondheidstoestand dit toeliet, erg trouwe aanwezigen op de jaarlijkse bezoeken aan Gentse monumenten en aan de jaarvergadering en lezing die doorgaans rond het jaareinde doorging. Raoul Van Caenegem heeft vaak en veelvuldig in de Handelingen van de Maatschappij gepubliceerd.

Raoul Van Caenegem was, gemeten aan de huidige maatstaven niet onmiddellijk een erg toegankelijke lesgever, ondergetekende herinnert zich hem als eerstejaarsstudent in 1973, (Raoul Van Caenegem was toen decaan van de faculteit) als een ijsberende lesgever van het voor alle studenten geschiedenis verplichte vak 'geschiedenis der middeleeuwen', die vooraan in het auditorium heen en weer liep en in de ogen van de toenmalige studenten een meer dan overdreven aandacht aan de bibliografie van de cursus besteedde. In de daaropvolgende jaren en naarmate de groep studenten die de cursus opnam steeds kleiner werd, steeg in omgekeerde volgorde het belang van de materie en de investering van de lesgever: in de oefenin-

gen, in de ‘encyclopedie van de middeleeuwen’ (op basis van een samen met F.-L. Ganshof geschreven handboek dat naderhand in verschillende vertalingen een internationale standaard zou worden) of nog in het licentievak ‘instellingen van de middeleeuwen’ werden de contouren van een wetenschapper zichtbaar die met flegma en gevoel voor humor de positivistische aspecten van de mediëvistiek moeiteloos achter zich liet. De historicus Van Caenegem had een uitgesproken interesse voor sociologische modellen, zelfs voor de doorgaans als niet ernstig te nemen voorgestelde ‘counterfactual history’ en bovenal toonde hij een in vele publicaties ten toon gespreide belangstelling voor tijdvak en grenzen overschrijdende synthetische inzichten. In die zin sloot hij aan bij de aanpak en belangstelling die Henri Pirenne in Gent had geïntroduceerd.

Vertrouwd als hij was met het academisch gebeuren in de colleges van Oxbridge, was hij ook een fijn observator van het academisch leven en van de grote en minder grote kantjes van collega’s en wetenschapsbeoefenaars in het algemeen. Raoul van Caenegem is tot kort voor zijn overlijden blijven publiceren, voor wie van academische anekdotes houdt is de lectuur van zijn terugblik op vijftig jaar professoraat in twee Gentse faculteiten, letteren en rechten, gepubliceerd in 2015, verplicht.

Ik ben geen directe leerling van Raoul Van Caenegem, in de zin dat hij promotor was van een van mijn verhandelingen, maar hij heeft een onmiskenbare invloed op mijn denken en schrijven als mediëvist uitgeoefend. In de schoot van het bestuur van de Maatschappij heb ik gaandeweg ook de mens en persoon Raoul Van Caenegem leren kennen, en waarderen. De manier waarop hij met de steeds meer wankelende gezondheidstoestand van zijn echtgenote is omgegaan en de zorgzaamheid voor haar nagedachtenis hebben grote indruk nagelaten. Met hem verliest de (rechts)historische wetenschap maar ook de Gentse Maatschappij voor Geschiedenis een groot geleerde en een fijne mens.

Prof. Dr. Marc Boone

Voorzitter MGOG

Literatuur

R.C. Van Caenegem, *Law, History, the Low Countries and Europe*, (ed. Ludo Milis, Daniel Lambrecht, Hilde De Ridder-Symoens, Monique Vleeschouwers-Van Melkebeek), London, the Hambledon press, 1994.

R.C. Van Caenegem, Gentse professoren in de rechten en de letteren, 1946-1992, in: *Gentsche Tydinghen*, 44, 2015, p. 1-44.

R.C. Van Caenegem, How I came to write my books, in: *Särtryck ur. Tidskrift, utgiven av juridiska föreningen i Finland*, 2015, p. 305-317.